

FSC-konferens i Gimo

Öppenhet är ett krav för beslut om slutförvar

Den stora utmaningen för Sverige blir att hantera den formella granskningen av SKB:s ansökan om ett slutförvar för använt kärnbränsle och samtidigt klara av att ha en lika öppen och transparent process som tidigare.

Det var en av många kommentarer från internationella gäster vid workshopen som OECD:s underorgan Forum on Stakeholder Confidence höll i Gimo i början av maj.

Delegater från tretton länder samlades till workshopen "Actual Implementation of a Spent Nuclear Fuel Repository: Seizing Opportunities", som hölls av Forum on Stakeholder Confidence i Gimo under tre dagar i början av maj 2011.

Sverige stod i centrum för mötet som arrangerades av Kärnavfallsrådet, Strålsäkerhetsmyndigheten, Oskarshamns kommun,

Östhammars kommun, Regionförbundet i Uppland och SKB. En orsak till omvärldens stora intresse att delta i mötet är att Sverige, tillsammans med Finland, ligger närmast ett slutgiltigt beslut om hur det använda kärnbränslet slutligen ska tas om hand. Ett annat är att den svenska processen nu går från en undersökande fas till en granskande fas.

Bland talarna under konferensen fanns deltagare från tolv olika länder och flera olika svenska intressenter inom slutförvarsområdet.

Ansi Gerhardsson på Miljödepartementet och Björn Hedberg från Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) var två av dem som fanns på den långa talarlistan. De berättade bland annat om de svenska principerna för hantering av det använda kärnbränslet. Till exempel att staten har det slutliga ansvaret och att det finns ett riksdagsbeslut om som innebär att vi ska ha ett stängt slutförvar som inte kräver övervakning för att fungera.

Eva Simic från SSM, beskrev den kommande tillståndsprocessen.

– SKB har inte längre huvudansvar för frågan utan den har över-

gått till oss och till Miljödomstolen. Vår uppgift är nu att kontrollera SKB:s 9000 sidor långa ansökan och därefter föreslå ett ja eller ett nej.

Marie Berggren som är chef för slutförvarsenheten på Östhammars kommun berättade om hur kommunen historiskt har förhållit sig till SKB:s planer och hur de nu arbetar med att granska ansökan.

Kommunen har

en slutförvarsenhet med tjänstemän som arbetar heltid med slutförvarsfrågan. Dessutom är de lokala politikerna engagerade i olika arbetsgrupper med ansvar att följa olika delar i slutförvarsprocessen. De tre bevakningsområdena är; säkerhet, miljökonsekvensbeskrivning och en mer allmän referensgrupp.

– Principen som vi tillämpar är att man bara kan äta en elefant om man skär upp den i mindre bitar. Men jobbet är tufft, det finns ingen tid för oss att vila.

Östhammars ledande politiker och de ansvariga tjänstemännen tar även hand om alla de internationella besökare som vill veta hur Östhammar ser på att de kan komma att få ta hand om landets använda kärnbränsle.

Enligt Erik Setzman som är chef för SKB:s MKB-enhet har före-

Eva Simic från SSM har tagit över stafettpippen från SKB och ska nu granska deras 9000 sidor långa ansökan.

Herman Sannen menar att lösningen på var ett slutförvar ska placeras bygger på att erbjuda de närboende en ökad livskvalitet.

– Vi äger inte längre frågan om hur slutförvaret ska utformas. Men vi sitter inte sysslösa i väntan på besked utan vi arbetar med vårt forskningsarbete. Några viktiga områden är kopparkorrosion och ett projekt på Grönland där vi försöker få svar på flera frågor om inlandsisens eventuella påverkan på ett geologiskt slutförvar.

Enligt Erik Setzman på SKB kan företaget inte längre styra processen men de fortsätter att forska i väntan på beslut.

Slutnotan för slutförvaret bli beräknas bli 160 miljarder kronor enligt Björn Hedberg på SSM.

taget gått in i en radikalt annorlunda period efter det att ansökan nu har lämnats in.

– Vi äger inte längre frågan om hur slutförvaret ska utformas. Men vi sitter inte sysslösa i väntan på besked utan vi arbetar med vårt forskningsarbete. Några viktiga områden är kopparkorrosion och ett projekt på Grönland där vi försöker få svar på flera frågor om inlandsisens eventuella påverkan på ett geologiskt slutförvar.

Även ett flertal ideella organisationer var representerade under workshopen. Bland dem som talade fanns Johan Swahn, kanslichef MKG, Kenneth Gunnarsson, ordförande för Opinionsgruppen för

Kenneth Gunnarsson, Opinionsgruppen för säker slutförvaring

Bland de grupper som får ekonomiskt stöd för att kunna delta i samrådsprocessen kring ett slutförvar för använt kärnbränsle finns ett flertal ideella organisationer. En av dem är Opinionsgruppen för säker slutförvaring (OSS) i Östhammar.

Enligt OSS:s ordförande Kenneth Gunnarsson har de som organisation inget egenintresse av att delta i processen, mål är snarare att verka för att bästa tänkbara metod används i slutförvaret.

– Att vi får ekonomiskt stöd handlar inte om generositet från myndigheternas sida utan är en pragmatisk strategi för att hantera kravet att alla ska ha förutsättning att

Kenneth Gunnarsson, Opinionsgruppen för säker slutförvaring (OSS) i Östhammar.

delta i processen. Men trots stödet har vi i praktiken inte haft någon möjlighet att mer än i små detaljer påverka utformningen av slutförvar eftersom hela processen är anpassad för att nå det slutmål som slogs fast redan 1979.

Kenneth Gunnarsson anser att vi i

Sverige har varit experter på att diskutera processen medan den egentliga frågan om den tekniska lösning som SKB står för när det gäller slutförvaret sällan kommer upp till diskussion.

Anledningen till att OSS har valt att delta i samrådsförfarandet är att de ser deltagandet som ett träningspass inför den verkliga matchen. Den som kommer att föras i Miljödomstolen.

– Om vi inte hade engagerat oss i samrådsarbete hade vi heller inte en möjlighet att driva vår ståndpunkt i domstolen. Man kan se det som om vi har sparat vårt krut till dess att det verkligen gäller.

Marie Berggrens strategi för att granska slutförvarsfrågan liknar den man använder när man äter en elefant; en liten bit i taget.

Miljörelsen har en viktig roll att spela i granskningen av SKB:s ansökan anser Johan Swahn på MKG.

Delegater från tretton länder var samlade i Gimo för att få en inblick och ge synpunkter på den svenska vägen till ett beslut om slutförvar av kärnbränsle.

säker slutförvaring – Oss och genom Charlotta Liliemark, ordförande i Misterhultsgruppen.

Enligt Johan Swahn är det viktigt att miljörelsen är med i diskussionen om hur en så viktig fråga som ett slutförvar för kärnbränsle ska se ut.

Även de utländska delegaterna fick tillfälle att berätta om hur de ser på Sveriges väg, men även berätta om det egna arbetet med hanteringen av radioaktivt avfall. En av dem var Herman Sannen från Belgien som beskrev landets långa resa för att hitta kommuner som är villiga att husera ett slutförvar.

– Vi fick vända på frågan, om det inte finns någon som vill ha ett slutförvar på den egna bakgården kanske vi kan hitta någon som vill ha det på sin uppfart. Vägen dit är att erbjuda ett paket som ökar livskvaliteten för de närboende och som skapar goda framtidsmöjligheter för hela regionen.

Alla intressenter måste vara med

Under konferensen diskuterades tre olika frågor i mindre grupper. Målet var att de olika medverkande ländernas representanter skulle få dela med sig av erfarenheter och höra hur andra länder hanterar öppenhet och transparens, värdet av att ha olika intressenter med i processen och mervärden för de lokalsamhäl- len som berörs.

Den fråga som väckte störst engagemang i diskussionsgrupperna var hur transparens och öppenhet ska definieras. Och om hur processen ska kunna förbli öppen när den nu går in i en granskande fas.

Många var inne på att öppenhet handlar om att delge informa-

Janet Kotra, ordförande i FSC

– Det här var den åttonde nationella workshoppen som FSC arrangerar och de har med åren blivit ett allt viktigare forum för att skapa möjligheter för olika länder att mötas och lära av varandra, säger Janet Kotra som är ordförande i FSC och därmed en av de huvudansvariga bakom workshoppen i Gimo.

– Det som utmärkte mötet i Gimo, och som jag verkligen uppskattar, är att så många från de inblandade kommunerna och från ideella organisationer har varit med. Och att de har fått tillfälle att berätta om sitt arbete och ge sin syn på frågan om hur arbetet kring det framtida slutförvaret ska bedrivas.

Den stora utmaningen för alla svenska aktörer i slutförvarsfrågan kommer, enligt Janet Kotra, att vara att orka fortsätta arbetet med samma engagemang som hittills. Framförallt som den nu pågående granskningen av SKB:s ansökan inte kommer att vara lika öppen som samrådsprocessen har varit.

Enligt Janet Kotra är det viktigt för alla som är involverade i den svenska processen att verka för en fortsatt öppen process.

Janet Kotra, ordförande FSC.

tion medan transparens handlar om att inkludera intressenter i processen. Men för att det ska fungera måste den information som lämnas, och som ska utgöra en grund för den verkliga förståelsen, vara både enkel och begriplig. Dessutom, hävdade någon, går det inte att skapa transparens om det inte finns ett ömsesidigt förtroende mellan de olika aktörerna.

Det framkom i diskussionsgrupperna att det finns en risk att den enorma mängd information som finns tillgänglig i en komplicerad process motverkar öppenheten. Den som vill sätta sig in i frågan får svårt att tränga in i den stora mängden dokument.

Flera grupper konstaterade att svenskar verkar ha en stor tilltro till de egna myndigheterna och att allt förtroende som har byggts

MERVÄRDESAVTALET

Östhammars kommun, Oskarshamns kommun, SKB och SKB:s ägare Vattenfall, EON, OKG och Forsmark Kraftgrupp har ingått ett avtal som syftar till att skapa mervärde för de båda kommunerna och de berörda regionerna. Satsningarna ska beslutas gemensamt och vara gynnsamma för båda parter.

Enligt avtalet ska SKB och dess ägare göra satsningar till ett värde av totalt två miljarder kronor. Östhammar som enligt SKB:s ansökan ska hysa det framtida slutförvaret får 25 procent av värdet medan Oskarshamn kommer att få 75 procent.

Exempel på föreslagna satsningar i Östhammar är stöd till tekniska utbildningar och företagsutveckling samt till förstudier angående en eventuell utbyggnad av hamnen i Hargshamn och ett hotell i Östhammar. I Oskarshamn finns en motsvarande lista på beslutade och önskade satsningar, bland annat infrastruktur, besöksanläggning och satsning på utbildning och kompetens.

Gruppdiskussion om öppenhet och transparens. En utmaning är att få unga att engagera sig och ta del av den information som finns.

upp under åren kommer att behövas nu när SKB:s ansökan ska granskas av myndigheter och domstolar.

Även SKB:s roll i processen diskuterades. En fråga var om den svenska modellen med ett privatägt företag som projektör har varit bra för att skapa en öppen process. Svaren gick i flera riktningar, ett argument för den svenska vägen var att trovärdigheten skulle minska om staten både hade rollen som projektör, var dess granskare och till sist den som fattade det avgörande beslutet om var slutförvaret ska byggas.

Flera grupper var även inne på att sociala medier kan vara en effektiv väg att skapa intresse bland nya grupper, framförallt de unga som idag är svåra att nå.

Under workshopen diskuterades även mervärdesavtalet, både under de allmänna sessionerna och i diskussionsgrupper. Resultatet från gruppdiskussionerna om mervärdesavtalet visade att det finns

ett starkt stöd för att de kommuner som upplåter sin mark till ett slutförvar bör få bidrag för att skapa en långsiktig positiv utveckling i de både kommunerna och de berörda regionerna. Enigheten var dock inte total, några ansåg att avtalet kan tolkas som en muta till kommunerna för att de tar emot avfallet.

TEXT OCH FOTO: PER WESTERGÅRD

Kärnavfallsrådets syn på transparens

Med transparens menas inte bara öppenhet, utan också begriplighet och tillgänglighet. Kärnavfallsrådet strävar alltså efter att argumenten i de avgörande frågorna inom kärnavfallsområdet ska vara begripliga, och att informationen ska vara lättillgänglig.

Ingrid Gustafsson (s) ledamot av Östhammars kommuns MKB-grupp

Ingrid Gustafsson är en socialdemokratisk representant i kommunens arbetsgrupp med ansvar för att granska SKB:s miljökonsekvensbeskrivning.

– Jag är inte utbildad inom något tekniskt område utan ser mig själv som en riktig gräsrotsgranskare, säger Ingrid Gustafsson.

– Tack vare att vi kan anlita experter i olika frågor har vi en ärlig chans att påverka slutresultatet. SKB har varit bra på att lyssna på våra frågor men även genomföra de förslag på ändringar som vi kommer med. Just nu arbetar vi med att granska hur SKB har hanterat de 68 synpunkter som vi lämnade på deras miljökonsekvensbeskrivning.

Ingrid Gustafsson anser att arbetet som hennes arbetsgrupp gör är viktigt och att hon är med och bidrar till att skapa ett slutförvar som är säkert för kommande generationer. Hennes största bekymmer är mer dagsaktuellt.

– Den stora frågan är hur vi ska kunna hålla intresset levande i kommunen. Framförallt vill jag nå de som nu är unga och som i realiteten kommer att påverkas mer av slutförvaret än vi som nu är lite äldre.

Ingrid Gustafsson representant för socialdemokraterna i Östhammar kommun.

FAKTA OM FSC

Forum on Stakeholder Confidence (FSC) är en arbetsgrupp inom Nuclear Energy Agency som är OECD:s underorganisation. Syftet med arbetsgruppen är att skapa ett samarbetsforum mellan de länder som arbetar med att hitta ett sätt att hantera radioaktivt avfall. Syftet med FSC är att vara en lärande organisation där aktörer på alla nivåer kan mötas för att utbyta erfarenheter, hantera de konsekvenser som ett förvar för radioaktivt avfall får för lokalsamhället och bidra till en starkt dialog med allmänheten. Mötet i Gimo var organisationens åttonde nationella workshop. Alla har ägt rum i olika länder med syfte att få ökad kunskap om den lokala slutförvarsprocessen, bland annat genom studiebesök för att deltagarna ska få en möjlighet att lära sig mer om lokala processer.

Kontakter hos Kärnavfallsrådet:

Holmfrídur Bjarnadóttir, kanslichef, tel 08 - 405 27 28
Peter Andersson, kanslisekreterare, tel 08 - 405 20 94
Karolina Brogan, biträdande sekreterare, tel 08 - 405 24 37

KÄRNAVFALLSRÅDET
Swedish National Council for Nuclear Waste